

До спеціалізованої вченої ради Д 35.052.23 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. С.Бандери, 12, ауд.226 головного корпусу.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України БОГАТИРЬОВА Івана Григоровича на докторську дисертацію ГАРАСИМА Павла Станіславовича «Теоретико-прикладні засади здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України» поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дослідження не викликає жодних сумнівів, оскільки нормальна діяльність органів і установ виконання покарань Міністерства юстиції України є запорукою не лише досягнення такої соціально значимої мети, як запобігання кримінальним правопорушенням, а й забезпечення здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань в Україні, і особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Отже, актуальність дослідження показує, що теоретико-прикладні засади здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України, у зв'язку з прийнятою Стратегією реформування пенітенцівної системи України на 2026 рік та її трансформації в пенітенціарну систему, потребують свого осмислення та осучаснення на теоретичному і практичному рівні. А тому, проведення спеціального кримінально-виконавчого дослідження здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України, покликаного з'ясувати стан його реалізації в місцях несвободи ДКВС України та запропонувати сучасну систему заходів з удосконалення відповідного напрямку кримінально-виконавчої діяльності.

Звичайно, актуальність дослідження відповідає спеціальності наукового пошуку. Вона виконана докторантом у дослідницькому напрямі кримінально-

виконавчої науки, що принципово обумовлює досягнення наукових результатів та є міцною платформою для нових наукових розробок взагалі та теорії кримінально-виконавчого права зокрема.

Тому вибір теми дисертаційного дослідження заслуговує схвалення, а сама тема є в карай актуальною і потребує ґрунтовного наукового аналізу. Дисертацію виконано відповідно до положень Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 р. № 119, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Уряду України від 12.06.2020 р. № 471; Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021, 2023, 2023–2026 роки; Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р та інших державних програм, що стосуються здійснення громадського контролю.

Дисертація узгоджується з науковим напрямом Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні», схваленим Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» від 24 червня 2014 р. (протокол № 5). Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри міжнародного та кримінального права «Концептуальна доктрина правового механізму захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держави» (№ держреєстрації 0122U000732, термін виконання: січень 2022 – грудень 2026 р.).

Вивчення рукопису дисертації та автореферату П.С. Гарасима «Теоретико-прикладні засади здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України» дозволяє стверджувати, що дослідження відповідає Кримінально-виконавчому кодексу (далі – КВК) України, що засвідчує актуальність теми, її орієнтований підхід до організації процесу

виконання-відбування покарань в місцях несвободи Державної кримінально виконавчої служби України.

Варто погодитися із автором дослідження, що умовах реформування кримінально-виконавчої системи України її трансформації в пенітенціарну систему громадський контроль виступає важливим механізмом запобігання порушенням прав людини, сприяє адаптації засуджених до соціального життя та зміцненню довіри суспільства до органів правопорядку, є дієвим інструментом демократизації цієї сфери, сприяє прозорості діяльності органів виконання покарань, виявленню та усуненню системних недоліків, а також запобіганню зловживанням і порушенням прав засуджених в місцях несвободи ДКВС України.

Особливої актуальності проблеми громадського контролю у сфері виконання покарань набули в умовах відкритої війни, розв'язаної російською федерацією проти України в лютому 2022 року, яка триває донині, враховуючи, що в умовах правового режиму воєнного стану, як це передбачено ст. 64 Конституції України, призупиняється діяльність деяких громадських об'єднань, зокрема й тих, що мають право здійснювати соціальний моніторинг за процесом виконання-відбування покарань.

Водночас навіть у такій ситуації до стратегічних цілей, завдань та очікуваних результатів, які закріплені в Стратегії реформування пенітенціарної системи до 2026 року, належить створення прозорого та ефективного механізму, який призначений забезпечити дотримання прав засуджених і осіб, взятих під варту, через запобігання катуванням і жорсткому поводженню.

Оцінка новизни та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їхнього загальнонаціонального або світового значення. Дисертація, поряд з іншими науковими розвідками, є одним із перших в Україні дослідженням щодо розроблення теоретико-прикладні засади здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України, за результатами якого сформульовано

обґрунтовані пропозиції, що спрямовані на вдосконалення законодавства та практики його застосування.

Результати дисертаційного дослідження Гарасима П.С. відзначаються високим ступенем наукової новизни, що зумовлена актуальністю наукового пошуку вирішення кримінальних та кримінально-виконавчих проблем діяльності органів і установ виконання покарань при здійсненні громадського контролю серед засуджених в місцях несвободи ДКВС України.

Новизною відзначаються наукові підходи дисертанта щодо всебічного, системного та комплексного вивчення проблем, що стосуються змісту, форм і методів здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України, формуванню на цій основі, з урахуванням вимог міжнародно-правових актів і стандартів, переліку науково обґрунтованих заходів, спрямованих на удосконалення наявного правового механізму з означених питань та практики його застосування. У роботі сформульовано низку доктринальних положень, висновків і рекомендацій, які мають важливе теоретичне та практичне значення.

Новим для науки кримінально-виконавчого права є авторський підхід до розуміння гарантій реалізації громадського контролю через умотивування потреби закріплення на законодавчому рівні права громадських об'єднань застосовувати методологічні перевірки та критерії оцінки, розроблені для державних органів, органів місцевого самоврядування та міжнародних моніторингових суб'єктів, що сприятиме ефективнішому здійсненню демократичного контролю. Зважаючи на вказане, слід визнати високий науковий рівень новизни представлених результатів дисертаційної роботи Гарасима П. С. їх вагому роль для науки кримінального та кримінально-виконавчого права.

Достовірність отриманих Гарасима П. С. результатів дослідження забезпечена з огляду на застосування методів наукового пошуку та результати опрацювання джерельної бази дослідження (556 найменувань). Це сприяло

формуванню положень дисертації, досягнення мети та виконанню вставлених у дослідженні завдань.

Суттєвою запорукою достовірності отриманих результатів є емпірична база дослідження. Вона складається з статистичної та аналітичної інформації Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, матеріали Європейського Комітету запобігання тортурам та міжнародних неурядових і правозахисних організацій, а також вітчизняних громадських об'єднань, що стосуються цієї проблематики, результати анонімного опитування персоналу органів та установ виконання покарань та засуджених, які відбували покарання в установах виконання покарань, проведеного у 2020–2021 рр. в органах та установах виконання покарань, які розташовані на території Волинської, Запорізької, Київської, Львівської та Харківської областей.

З огляду на зазначене, наукова новизна її достовірність, вагоме загальносоціальне значення наукових положень, висновків і рекомендацій відповідають вимогам, які пред'являються до докторських дисертацій.

Обґрунтованість отриманих наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, досягнута через реалізацію концептуального задуму автора дослідження, що відзначається чіткою, послідовною і логічно структурізованістю, забезпечує послідовне й вивірене розгортання дослідницької логіки. Вона забезпечена раціональним та логічним викладом результатів наукового пошуку дисертантки, продуманою структурою дисертації, якістю залученого арсеналу досягнень сучасної правової науки та використаних емпіричних джерел.

З огляду на мету і завдання дослідження, вагомим для обґрунтованості отриманих дисертантом результатів дослідження стало застосування автором загальнонаукових і спеціально-наукових методів, які обрано відповідно до теми цієї наукової роботи. Зміст та якість представленої дисертації, дають змогу стверджувати, що автором дослідження досягнуто поставлену мету. Висновки

отримані у процесі дослідження свідчать про високий рівень виконання поставленого наукового завдання та вміння належним чином аргументувати обрану наукову позицію.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Практична значимість роботи полягає у тому, що рекомендації та пропозиції, сформульовані автором дослідження, мають прикладне застосування, використовуються або можуть бути використані: у правотворчій сфері – для вдосконалення КВК України та деяких інших законів України; у правозастосовній діяльності – під час організації заходів щодо моніторингу громадського контролю в органах і установах виконання покарань Міністерства юстиції України; у науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень громадського контролю в органах і установах виконання покарань; у освітньому процесі – як навчально-методичний матеріал для забезпечення викладання таких дисциплін, як: «Кримінальне право», «Кримінально-виконавче право».

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях. Результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових виданнях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також виступах П.С. Гарасима з доповідями основних положень дисертації на міжнародних науково-практичних конференціях та Всеукраїнських круглих, що в цілому свідчить про належний рівень її апробації.

Основні положення, висновки та пропозиції, що сформульовані за результатами дисертаційного дослідження, відображено у 37 наукових публікаціях, з них 1 монографія, 14 статей у наукових фахових виданнях України, 7 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 3 статті у виданнях, які включені до наукометричних баз Scopus /Web of Science, 12 тез доповідей на конференціях та інших науково-практичних заходах, які демонструють апробацію результатів дисертації. Загальний обсяг публікацій становить 53,79 друк. арк., з яких автору належить 14 друк. арк.

За змістом дисертація складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, що містять 13 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (556 найменувань, розміщених на 60 сторінках) і десяти додатків на 55 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 499 сторінок, із них основний текст – 360 сторінок.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження свідчить про самостійність проведеного дослідження, його актуальність і достатній науковий рівень, суттєве теоретичне і практичне значення. Висновки і узагальнення, яких дійшов автор дослідження, успішно можуть використовуватись і надалі у науководослідній, правотворчій, правоохоронній сфері та освітньому процесі.

Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Під час вивчення змісту дисертації та наукових публікацій за темою дисертації П.С. Гарасима, порушення академічної доброчесності, академічного плагіату, фактів фабрикації, фальсифікації не виявлено.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що дисертація Гарасима Павла Станіславовича «Теоретико-прикладні засади здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України» містить нові наукові положення й науково обґрунтовані результати у галузі кримінального, кримінально-виконавчого права, що у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему.

Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною, завершеною роботою, виконана зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації та реферату в цілому відповідає встановленим вимогам. Реферат за своїм змістом ідентичний основним положенням дисертації та відображає зміст, основні положення, висновки та пропозиції, які сформульовані в роботі.

Разом з тим, проведений ґрунтовний аналіз дисертації Гарасима П.С. дає підстави висловити наступні зауваження та надати деякі рекомендації:

1. У науковій новизні одержаних результатів (с. 31 рукопису дисертації та с. 5 автореферату) **уперше** розроблено комплекс сучасних науково обґрунтованих заходів, спрямованих на вдосконалення правового механізму з питань, що стосуються змісту, форм і методів здійснення громадського контролю за процесом виконання-відбування покарань, які відповідають європейським стандартам, принципам гуманізму та верховенства права. Однак, на думку опонента дисертанту варто було б перерахувати дані заходи, оскільки вони постійно перебувають у русі і потребують свого осучаснення. До речі, дане зауваження можна усунути під час публічного захисту.

2. На стор 74-75 автор дисертаційного дослідження зазначає, що науковці у своїх розвідках повноваження зазвичай трактують як право на певну діяльність і ведення справ, що його кому-небудь надано офіційно. Опосередковують повноваження в теорії управління головно владні відносини між керівними і підлеглими учасниками таких відносин, а в теорії держави і права це вважається засобом впливу суб'єктів на правову поведінку об'єктів. Саме у сенсі засобу впливу громадськості на процес виконання-відбування покарань і розглядається у нашій дисертації словосполучення «повноваження громадських об'єднань». На думку опонента, зазначені позиції у дисертаційному дослідженні потребують певного уточнення під час публічного захисту, оскільки:

- по- перше, стаття 6 КВК України не передбачає такої засіб як вплив громадськості, вірно буде писати громадський контроль, або участь громадськості як засіб виправлення і ресоціалізації стаття 25 КВК України;

- по –друге, повноваження громадських об'єднань не передбачають впливу на процес виконання-відбування покарань вони можуть надавати допомогу органам та установам виконання покарань у виправленні засуджених і проведенні соціально-виховної роботи.

3. Певного уточнення потребує позиція докторанта про те, (стор.89 рукопису дисертації) щодо прийняття у грудні 2022 року Кабінетом Міністрів України Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року не змінило описану ним вище ситуацію в органах і установах виконання покарань, а

тому він відносить дану стратегію у цій дисертації, як одну із детермінант, яка зумовлює низький рівень ефективності здійснення громадського контролю в сфері виконання покарань та пробації України. Якщо думка автора не змінна, тоді виникає запитання? а досягнення, які описані в Стратегії тоді це що!

4. Дискусійною на погляд опонента є пропозиція дисертанта на (стор 313 рукопису дисертації) доповнити ст. 11-1 «Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання покарань і пробації України» та викласти її у такій редакції: «Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання покарань і пробації України, організовує і координує діяльність інших суб'єктів і учасників процесу виконання-відбування покарань на підставі цього Кодексу, інших законодавчих актів та відповідного Положення про цей державний орган». Така пропозиція не відповідає п1, 2 Постанові Кабінету Міністрів України «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції» від 18 травня 2016 р. № 343 від 2016 року де центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання покарань і пробації України є Міністерство юстиції України.

5. На думку опонента, у проведеному дослідженні доцільно було б показати об'єктивний і суб'єктивний вплив громадського контролю на запобігання вчинення засудженими в місцях несвободи ДКВС України нового кримінального правопорушення, оскільки така проблема, на жаль, не була предметом дослідження українських учених за роки незалежності України.

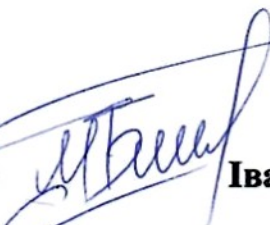
Перелічені зауваження і побажання, зрозуміло, не вичерпують дискусії й щодо інших положень і висновків дисертанта, яка, очевидно, буде продовжена під час захисту. Але ці зауваження мають локальний, переважно дискусійний, характер і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Гарасима Павла Станіславовича «Теоретико-прикладні засади здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань України» є завершеною,

кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто автором, містить висунуті раніше не захищені наукові положення та отримані нові науково-обґрунтовані теоретичні та практичні результати в галузі кримінально-виконавчого права.

Дисертація повністю відповідає вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.листопада.2021 № 1197 (із змінами). Вимог до оформлення дисертації затвердженим наказом Міністерства освіти України від 12 січня 2017 року №40 (зі змінами від 12.07.2019) та іншим вимогам МОН України, а її автор – **Гарасим Павло Станіславович**, заслуговує на присудження йому ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

Офіційний опонент:
професор кафедри права та
правоохоронної діяльності
Державного університету
«Житомирська політехніка»
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Іван БОГАТИРЬОВ

Підпис Богатирьова І.
Засвідчую:
Учений секретар
Житомирська політехніка
Російська К.

